

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till ackordslån och stödlån åt jordbrukare; given Stockholms slott den 10 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I årets statsverksproposition har på min föredragning under nionde huvudtiteln, punkt 113, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till ackordslån och stödlån åt jordbrukare beräknats för budgetåret 1933/1934 ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor. Vid föredragningen erinrade jag, att 1932 års riksdag (skr. nr 367) för innevarande budgetår anvisat för utlämnande av sådana lån ett extra reservationsanslag av 15,000,000 kronor. Vidare erinrade jag, att rörande anslagets användning bestämmelser blivit meddelade i kungörelse den 30 juni 1932 (nr 366), samt att Kungl. Maj:t för behandlingen av frågor rörande ackordslån och stödlån tillsatt en för riket gemensam centralnämnd ävensom för varje hushållningssällskaps verksamhetsområde

en länenämnd. Jag anmälde, att centralnämnden i skrivelse den 22 september 1932 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för nästkommande budgetår anvisa för ifrågavarande ändamål först omfördälda belopp, 10,000,000 kronor, samt att jordbruksutredningen dels i infortrat utlåtande den 29 september 1932 tillstyrkt centralnämndens framställning dels ock i skrivelse den 15 november 1932 inkommit med vissa erinringar och önskemål beträffande verksamhetens anordning. I anslutning till innehållet i centralnämndens och jordbruksutredningens skrivelser uttalade jag den uppfattningen, att fortsatta åtgärder för beredande av särskilt bistånd åt vissa jordbrukare borde vidtagas, och att medel för ändamålet borde finnas tillgängliga även under budgetåret 1933/1934. Jag förklarade mig emellertid icke vara i tillfälle att för det dåvarande framlägga förslag härom. Det syntes mig nämligen vara av vikt, att man med aktgivande på vunna erfarenheter verkställde viss översyn av ackords- och stödlåneverksamheten berörande bestämmelser.

Sedan nu centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden i skrivelse den 11 januari 1933 på anmodan yttrat sig över jordbruksutredningens skrivelse den 15 november 1932 samt därvid tillika dels redogjort för vunna erfarenheter beträffande ifrågavarande hittills bedrivna låneverksamhet dels ock framlagt förslag till bestämmelser för fortsatt sådan verksamhet, torde jag få ånyo anmäla förevarande ärende.

Innan jag ingår på frågan om vidtagande av fortsatta åtgärder, torde jag få erinra om innehållet i nu gällande bestämmelser samt, i anslutning till centralnämndens redogörelse, lämna en översikt över den hittills bedrivna verksamheten.

Gällande bestämmelser.

Kungörelsen den 30 juni 1932 om ackordslån och stödlån till jordbrukare uppställer som allmänna förutsättningar för att lån skall kunna beviljas, att vederbörande jordbrukare på grund av rådande jordbrukskris kommit i ekonomiska svårigheter, att han är i trängande behov av ekonomiskt bistånd, samt att han kan antagas hava själv gjort vad på honom skäliggen ankommit för övervinnande av svårigheterna och i övrigt finnes förtjänt av bistånd. Till jordbrukare, som tillträtt den av honom brukade fastigheten senare än den 1 maj 1931, får lån ej utlämnas i annat fall, än då förre innehavaren avlidit och i anledning därav jordbruket övertagits av delägare i dödsboet eller efterlevande make. Lån kan beviljas dels för underlättande av ackord (ackordslån) dels ock för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av för fastighetens fortsatta brukande oundgängligen nödiga levande eller döda inventarier (stödlån). Utöver vad som framgår av det redan sagda fordras för erhållande av ackordslån, att gäldenärens ställning på grund av krisen bli-

vit så försämrad, att skulderna överstiga värdet av tillgångarna, samt att det med hänsyn till ackordets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt synes sannolikt, att han efter ackordets genomförande skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk och därunder göra rätt för sig. I anslutning härtill lämnas beträffande ackordet vissa närmare föreskrifter, som måste uppfyllas, om ackordslån skall kunna beviljas, däribland att de i ackordet deltagande borgenärerna icke få i ackordet erhålla mer än 60 procent av fordringsbeloppet. I fråga om storleken av ackordslån stadgas, att detsamma ej får överstiga ett belopp av 400 kronor, ökat med 20 procent av det år 1932 gällande taxeringsvärdet å den av gäldenären brukade fastigheten, samt att det ej i något fall får utgå med högre belopp än 5,000 kronor. Vid bestämmande av lånebeloppets storlek skall i övrigt iakttagas, att de i ackordet deltagande borgenärerna icke genom ackordslånet erhålla, utöver vad med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder kan anses belöpa å deras fordringar, mer än 5 procent av fordringsbeloppet. Återbetalning av ackordslån skall verkställas med en femtedel om året med början år 1939. Å ackordslån erlägges under de två första åren ej någon ränta. Därefter skall gäldas ränta efter 5 procent om året å halva lånebeloppet och, sedan amorteringsskyldighet inträtt, å lånet i dess helhet. — Beträffande stödlån har stadgats, att sådant lån får beviljas allenast där det synes sannolikt, att sökanden, om dylikt lån erhålles, skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk. Stödlån får ej överstiga ett belopp av 1,500 kronor. Lånet skall återbetalas med en sjundedel årligen med början år 1936. Åtager sig låntagaren att enligt godkänd plan och kostnadsberäkning utföra visst, närmare angivet, förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten, skall emellertid så stor del av lånet, som motsvarar beräknade kostnaden för arbetet, dock ej mer än 750 kronor, anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Berörda tid må ej bestämmas längre än till dess 3 år förflutit från lånets beviljande. Ränta å stödlån skall i regel ej erläggas.

Handläggningen av ärenden rörande ackordslån och stödlån ankommer på den av Kungl. Maj:t utsedda centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden samt de likaledes av Kungl. Maj:t utsedda länenämnderna, en för varje hushållningssäliskaps verksamhetsområde. Ansökan om lån skall göras hos vederbörande länenämnd. I fråga om stödlån har stadgats, att dylik ansökan borde göras före den 1 september 1932. Någon viss tid, inom vilken ansökan om ackordslån borde ingivas, är ej föreskriven. Kungl. Maj:t fastställer, efter framställning av länenämnd, de belopp, inom vilka ackordslån och stödlån må av nämnden beviljas. Framställningen insändes av länenämnden till centralnämnden, som har att med eget utlåtande överlämna densamma till Kungl. Maj:t. I den mån av Kungl. Maj:t för ändamålet fastställda belopp därtill förslå äger sedan länenämnden bevilja lån. Över länenämndens beslut kan klagan föras hos centralnämnden.

För beviljat lån skall ställas säkerhet, som länenämnden finner sig kunna godtaga. Beviljat lånebelopp utbetalas av länsstyrelsen. Förfallen ränta och amortering skall för varje kalenderår före årets utgång av låntagaren inbetalas till länsstyrelsen, som det åligger övervaka, att låntagaren fullgör sina skyldigheter i avseende å honom beviljat lån.

För centralnämnden och länenämnden för ackords- och stödlåneärenden har Kungl. Maj:t utfärdat *instruktion den 30 juni 1932* (nr 367). Enligt denna skall centralnämnden bestå av fem ledamöter och lika antal suppleanter samt länenämnd, där Kungl. Maj:t ej annorlunda bestämmer, bestå av tre ledamöter och lika antal suppleanter. Ledamöter och suppleanter förordnas av Kungl. Maj:t. Varje länenämnd skall utse låneombud i orterna till antal och med verksamhetsområde, som centralnämnden efter förslag av länenämnden bestämmer. Dylikt låneombud skall hava till uppgift att biträda länenämnden och verka för låneverksamhetens ändamålsenliga bedrivande ävensom att med råd och hjälp tillhandaga allmänheten i ärenden, vilka angå ackords- eller stödlån, såsom med upprättande av låneansökningar, uppgörande av förteckningar över tillgångar och skulder samt upptagande och bedrivande av ackordsförhandlingar. Närmare föreskrifter rörande låneombud tillkommande arbetsuppgifter meddelas av vederbörande länenämnd.

Jag torde i detta sammanhang böra erinra, att 1932 års riksdag (skr. nr 368) för budgetåret 1932/1933 anvisat ett extra reservationsanslag av 1,100,000 kronor för ett med nu ifrågavarande ändamål närbesläktat syfte, nämligen utlämnande av *stödlån till egnahemslåntagare*. Bestämmelser angående dessa lån hava meddelats i kungörelse den 17 juni 1932 (nr 296). Enligt berörda kungörelse kan innehavare av jordbrukslån eller bostadslån från egnahemslånefonden, i den mån sagda anslag därtill förslår, erhålla särskilt understöd (stödlån), under förutsättning att han finnes vara i trängande behov av ekonomiskt bistånd, att han kan antagas hava gjort vad på honom skäligen ankommit för egnahemsföretagets behöriga skötsel ävensom i övrigt finnes förtjänt av bistånd, samt att det synes sannolikt att han, om stödlån erhålles, skall kunna behålla lägenheten. Stödlån, som nu nämnts, kan beviljas för utförande av förbättringsarbete å lägenheten, för anskaffande av för lägenhetens fortsatta brukande nödiga levande eller döda inventarier eller för betalning av överhängande gäld. Högsta belopp, som till en och samme person kan utgivas i stödlån, är bestämt till 750 kronor. Stödlån skall återbetalas med en sjundedel årligen från och med fjärde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats, låntagaren obetaget att när som helst under lånetiden göra avbetalningar å lånet utöver amorteringsplanen. Avser stödlånet utförande av förbättringsarbete, skall lånet anses guldett, då arbetet inom föreskriven tid, högst 3 år från lånets beviljande, vederbörigen utförts. Ränta skall som regel ej erläggas. Ansökan om stödlån prövas av vederbörande förmedlare av egnahemslån. I fråga om ansök-

ningstiden är stadgat, att dylik ansökan borde vara inlämnad före den 15 augusti 1932. Beviljat stödlån skall för godkännande underställas statens egnahemsstyrelse. För lånet skall lämnas säkerhet, som låneförmedlaren finner sig kunna godtaga. Avser lånet utförande av förbättringsarbete och har mellan låneförmedlaren och låntagaren överenskommits, att lånet skall utbetalas i mån av arbetets utförande, är säkerhet dock ej erforderlig.

Den hittills bedrivna ackords- och stödlåneverksamheten.

Av centralnämndens för ackords- och stödlåneärenden i skrivelsen den 11 januari 1933 lämnade redogörelse inhämtas, att under tiden till början av september 1932 till lånenämnderna inkommit 81 ansökningar om ackordslån till ett sammanlagt belopp av 302,341 kronor samt 27,861 ansökningar om stödlån, avseende ett lånebelopp av tillhoppa 28,645,262 kronor 55 öre. I sina med anledning av dessa ansökningar i mitten av september 1932 till centralnämnden gjorda framställningar om fastställelse av belopp, inom vilka lån finge beviljas, begärde lånenämnderna sammanlagt för ackordslån 256,301 kronor och för stödlån 18,361,198 kronor. Centralnämnden föreslog i utlåtande till Kungl. Maj:t den 22 september 1932, att 2,500,000 kronor borde anslås till då sökta ackordslån och till de ansökningar om sådana lån, som framdeles kunde vara att förvänta, 11,700,000 kronor användas för utlämnande av stödlån och återstoden, 800,000 kronor, reserveras dels till administrationskostnader, 442,000 kronor, därav 32,000 kronor till centralnämnden och 410,000 kronor till lånenämnderna, dels ock till sådana lån, som efter anförda besvär kunde komma att av centralnämnden beviljas, 358,000 kronor. Genom beslut den 30 september 1932 fastställde Kungl. Maj:t de belopp, inom vilka lån finge beviljas, till i fråga om ackordslånen 256,301 kronor och i fråga om stödlånen 10,604,250 kronor.

Emellertid förordnade Kungl. Maj:t sistnämnda dag tillika, att sökande av stödlån till egnahemslåntagare, som av brist på för ändamålet tillgängliga medel ej kunnat erhålla sådant stödlån men beträffande vilken anledning funnes antaga, att han kunde ifrågakomma till erhållande av stödlån enligt de för stödlån till jordbrukare gällande grunder, skulle av vederbörande egnahemslåneförmedlare hänvisas att senast den 1 november 1932 i föreskriven ordning göra ansökning om erhållande av stödlån av sistnämnda slag. Kungl. Maj:t anbefalldes i följd härav stödlånenämnderna att — efter förberedande granskning av sålunda inkomna ansökningar samt med hänsyn jämväl tagen till de hos vederbörande lånenämnd redan gjorda ansökningar om stödlån till jordbrukare, som nämnden funne förtjänta av bifall, men vilka i brist på medel icke kunnat förleda lånetilldelning — göra framställning hos Kungl. Maj:t om fast-

ställande av det ytterligare belopp för stödlånetilldelning, som finge anses påkallat. Vid den härefter av länenämnderna företagna nya prövningen befanns, att av de förut till nämnderna från jordbrukare inkomna ansökningar, vilka av brist på medel ej kunnat bifallas, 3,303 ansökningar med ett sammanlagt sökt lånebelopp av 3,047,491 kronor 50 öre vore förtjänta av bifall samt att från egnahemslåntagare inkommit 5,151 ansökningar, avseende ett lånebelopp av 4,293,111 kronor 60 öre. Länenämnderna tillstyrkte bifall till 2,720 ansökningar ur förstberörda grupp med ett lånebelopp av tillhoppa 1,813,322 kronor och 4,488 ansökningar från egnahemslåntagare med ett sammanlagt lånebelopp av 3,074,260 kronor. Sedan centralnämnden hos Kungl. Maj:t hemställt, att 2,095,750 kronor måtte ställas till länenämndernas förfogande för utlämnande av stödlån i anledning av dessa ansökningar, fann Kungl. Maj:t den 9 december 1932 för gott besluta, att det sammanlagda belopp, inom vilket stödlån till jordbrukare finge beviljas — däri alltså inbegripna tidigare fastställda belopp — skulle utgöra 12,703,350 kronor.

Sedermåra hava ytterligare belopp blivit av Kungl. Maj:t fastställda. Den 20 januari 1933 uppgingo sålunda de belopp, inom vilka ackordslån och stödlån enligt Kungl. Maj:ts beslut fingo beviljas, till sammanlagt beträffande ackordslånen 665,437 kronor 75 öre och beträffande stödlånen 12,712,350 kronor. En del till centralnämnden från länenämnderna ingivna framställningar om fastställande av belopp för ackordslån hade emellertid då ännu ej blivit slutligt prövade. Enligt uppgift i centralnämndens skrivelse den 11 januari 1933 skulle, om hos centralnämnden inneliggande framställningar bifölles, det sammanlagda belopp, som för ackordslån finge tagas i anspråk, uppgå till 726,443 kronor 75 öre.

Åtskilliga av länenämnderna icke bifallna låneansökningar, vilka överklagats hos centralnämnden, äro alltjämt beroende på dess prövning. Enligt vad från centralnämnden uppgivits hava över länenämndernas beslut till den 1 februari 1933 anförts 1,158 besvär. Av dessa hava till sagda dag prövats 715, vilka i 68 fall föranlett ändring. Närmare 450 låneansökningar torde sålunda ännu icke vara slutligt avgjorda.

Det för utlämnande av *stödlån till egnahemslåntagare* anvisade beloppet, 1,100,000 kronor, har, såsom torde framgå av det redan anförda, helt tagits i anspråk för ändamålet. Enligt uppgift från statens egnahemstyrelse har antalet sökande av dylika stödlån uppgått till 13,923. Av dessa hava allenast 3,199 egnahemslåntagare beviljats lån, nämligen 2,761 jordbrukslåntagare till ett sammanlagt belopp av 971,349 kronor och 438 bostadslåntagare till ett sammanlagt belopp av 128,651 kronor. Beträffande övriga lånesökande hava 3,964 ansökningar avslagits samt 6,760 sökande hänvisats till länenämnderna för ackords- och stödlåneärenden.

Frågan om fortsatta stödåtgärder.

Till stöd för sin i förutberörda skrivelse den 22 september 1932 gjorda framställning om anvisande för budgetåret 1933/1934 av ett belopp av 10,000,000 kronor för utlämnande av ackordslån och stödlån åt jordbrukare har *centralnämnden* anfört, att även om vederbörlig hänsyn toges därtill, att beträffande en del av dem, vilka sökt lån från det för innevarande budgetår anvisade anslaget, förutsättningarna för erhållande av stödlån enligt kungörelsen den 30 juni 1932 icke vore för handen, likväl kvarstode, att en stor grupp av lånesökande, som uppfyllde lånevillkoren, antingen ej komme i åtnjutande av förmånen att erhålla något lån eller ock erhöle lån till avsevärt lägre belopp än som, därest medel funnits tillgängliga, bort med hänsyn till ändamålet med låneverksamheten beviljas. Centralnämnden hade under den tid, hjälpverksamheten pågått, genom meddelanden från länenämnderna och annorledes fått det intrycket, att lånebehovet bland jordbrukarna vore stort. Den ekonomiska depressionen torde också fortfarande göra sig starkt förnimbar inom såväl jordbruksnäringen som skogsbruket. Centralnämnden erinrade slutligen, att statens egnahemsstyrelse i skrivelse den 30 augusti 1932 anfört, att styrelsen ansett sig icke böra avlåta framställning om något statsanslag till hjälpåtgärder åt egnahemslåntagare, därvid styrelsen emellertid förutsatt, att om särskilda stödåtgärder för jordbruket beslutades, egnahemslåntagarnas hjälpbehov komme att tillgodoses på samma sätt som beträffande landets jordbrukare i övrigt. Centralnämnden hölle före, att ett belopp av 10,000,000 kronor skulle täcka det mest trängande lånebehovet.

Jordbruksutredningen, som, på sätt nämnts, tillstyrkt centralnämndens framställning, har i sin skrivelse den 15 november 1932, vad först beträffar ackordslåneverksamheten, framhållit betydelsen av att densamma upprätthölles under någon begränsad period, även om en ljusning i jordbrukets konjunkturer skulle inträda. Det torde nämligen enligt jordbruksutredningens åsikt kunna förutses, att fordringsägare, vilka under depressionstiden avhållit sig från exekutiva åtgärder på grund av osäkerheten att därmed vinna någon fördel, vid en förbättring av jordbrukets ekonomiska läge skulle göra sina krav gällande, och att i samband därmed svårigheter skulle uppstå för jordbrukarna av den art, att ackordslånehjälpen finge viktiga uppgifter att fylla. Jordbruksutredningen har vidare anfört, att den omständigheten, att ett överraskande ringa antal ansökningar om ackordslån inkommit, icke finge anses äga sin grund däri, att endast jämförelsevis få jordbrukare vore i den situationen, att ackordslånehjälp enligt de därom utfärdade bestämmelserna kunde ifrågakomma. Utredningen vore tvärtom av den uppfattningen, att stort behov av dylik hjälp förefunnnes, vilket behov kunde komma att ytterligare skärpas i vissa landsdelar under den närmaste framtiden. Orsaken till att ackordslåneverksamheten icke rönt större anslutning vore enligt jordbruksutredningens

mening att söka i verksamhetens lokala organisation och otillräcklig kännedom bland jordbrukarna om ackordslåneljälpens ändamål, innebörd och villkor, vidare lånebeloppets maximering till 5,000 kronor, varigenom ifrågavarande hjälpmöjlighet blivit av förhållandevis mindre betydelse för större och medelstora jordbruk. (den till 60 procent av fordringsbeloppet begränsade utdelningen till fordringsägare, vilken begränsning möjligen kunde hava medfört svårigheter att få ackordsuppställningar till stånd, samt slutligen jordbrukarnas naturliga motvilja att blotta sitt ekonomiska obestånd och underkasta sig ett ackordsförfarande. — Jämväl beträffande stödlåneverksamheten har jordbruksutredningen framfört vissa synpunkter i fråga om verksamhetens bedrivande samt framlagt förslag till ändrade bestämmelser i vissa hänseenden. Innebörden av dessa förslag torde jag få sedermera angiva.

Centralnämnden har i sin skrivelse den 11 januari 1933 beträffande ackordslånen framhållit, att lånefrekvensen varit mycket olika i olika län. Under det att för Jönköpings, Gotlands och Hallands läns länenämnder fastställdt belopp för utlämnande av ackordslån av respektive 79,032 kronor, 50,000 kronor och 63,543 kronor, hade Älvsborgs läns södra, Väster- norrlands och Västerbottens läns länenämnder ej gjort någon framställning om ackordslånetilldelning. Att ackordslånen ännu icke varit så eftersökta, som man haft anledning antaga att de skulle bliva, berodde på åtskilliga orsaker. Främst bland dessa framstode — vilket ock påpekats av flera länenämnder — en naturlig motvilja hos jordbrukarna att draga förlust, kanske ruin över släktingar och vänner, vilka hjälpt dem med lån eller borgen. Ovana vid och bristande sinne för affärer hade säkerligen även medverkat. I många fall torde låneombuden hava saknat nödig kompetens för handläggning och genomförande av ackord. Intresset att få konkurs till stånd i stället för ackord torde med hänsyn till de ekonomiska fördelar, den förra proceduren erbjöde framför den senare, väl också hava bidragit till den ringa lånefrekvensen. Slutligen förtjänade framhållas den korta tid, som låneverksamheten pågått. Till en början inriktades såväl låneombudens som länenämndernas arbete huvudsakligen på stödlånens handläggning, varigenom ackordslåneverksamheten tillbakasattes. *Centralnämnden* hade anledning förmoda, att, sedan ackordslåneformen blivit mera känd, anslutningen av lånesökande skulle bliva väsentligt större än hittills blivit fallet. Vidkommande härefter stödlånen har *centralnämnden* framhållit, att den omständigheten, att de till länenämnderna inkomna ansökningarna om dylika lån avsåge ett belopp av nära 33 miljoner kronor, under det att de för detta slag av lån tillgängliga medlen uppginge till omkring 12.7 miljoner kronor, otvetydigt visade, att behov av ytterligare hjälp förefunnes, även om man frånräknade de lånesökande, som på grund av gällande bestämmelser ej kunnat ifrågakomma till erhållande av lån. Beträffande den fortsatta såväl ackords- som stödlåneverksamheten har *centralnämnden* emellertid, delvis i anslutning till vad

jordbruksutredningen härutinnan anfört, föreslagit i vissa hänseenden andra regler än de nuvarande. Centralnämnden har vidare uttalat, att den extra fördelning, som av länenämnderna måst företagas på grund av förut omförmälda hänvisning till egnahemslåntagare, som vore innehavare av jordbruk, att hos länenämnderna söka stödlån, medfört ett avsevärt ökat arbete såväl för centralnämnden som för länenämnderna. Om ytterligare medel ansåges böra ställas till förfogande för beredande av stödlån åt innehavare av jordbruksegnahem, vore det enligt centralnämndens mening önskligt, att även dessa låneärenden handlades av länenämnderna. Samma uppfattning hade uttalats av statens egnahemsstyrelse ävensom av flera länenämnder. För stödlånen till berörda egnahemslåntagare och stödlånen till övriga jordbrukare borde likartade villkor gälla.

Redan då vid 1932 års riksdag anslaget till ackordslån och stödlån åt jordbrukare för innevarande budgetår beviljades, fanns anledning befara, att det visserligen i och för sig avsevärda belopp, som för berörda ändamål anvisades, skulle befinnas otillräckligt. Den livliga efterfrågan, som ägt rum beträffande stödlånen, eller således lån för betalning av gäld anorledes än vid ackord eller för anskaffande av nödiga jordbruksinventarier, har visat, att de förmodanden, som i nyss angivet hänseende kunnat hysas, varit väl grundade. Brist på medel har orsakat, att såväl antalet beviljade stödlåneansökningar som storleken av de tilldelade lånebeloppen måst avsevärt reduceras utöver vad som torde hava skett om behovsprincipen fått bliva allena bestämmande. Behovet av att i det alltjämt rådande krisläget fortsatta stödåtgärder från statens sida vidtagas, avseende att förhjälpa mindre jordbrukare till nödiga kontanta medel för de mest trängande utbetalningarna, de må avse redan ådragen gäld eller anskaffande av inventarier, som för jordbruksdriften äro oundgängligen behöfliga, synes av den förebragta utredningen till fullo bestyrkt. Liksom hittills torde hjälpen lämpligen kunna lämnas i form av stödlån. Denna form av statlig hjälpverksamhet för ifrågavarande ändamål torde i det stora hela kunna betecknas såsom väl funnen, om ock, på sätt jag senare skall angiva, avvikelser från nu gällande bestämmelser kunna i några avseenden anses böra ske. Jag förordar alltså, att anslag för utlämnande av stödlån till jordbrukare beviljas även för nästkommande budgetår.

Vad beträffar ackordslånen hava jordbrukarna icke i väntad utsträckning begagnat sig av möjligheten till erhållande av sådana lån. Emellertid ligger det i sakens natur, att denna låneform icke kan lika snabbt vinna spridning som det mindre omständliga stödlåneförfarandet. Det synes dock otvivelaktigt, att det slag av hjälp, ackordslånet erbjuder, borde i många fall, där stödlån ej kan ifrågakomma, bliva av synnerligt värde. Med hänsyn jämväl till vad centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden ävensom jordbruksutredningen härutinnan anfört anser jag mig därför böra föreslå, att medel ställas till förfogande för ifrågavarande ändamål även under budgetåret 1933/1934.

*Departements-
chefen.*

Det är min avsikt att i annat sammanhang framlägga förslag om särskilda stödåtgärder för vissa innehavare av jordbrukslån eller bostadslån från egnahemslånefonden. Förslaget går ut på, att uppskov på vissa år skall kunna beviljas nödställda egnahemslåntagare med erläggande av ränta och amortering å lån från egnahemslånefonden. Den omständigheten, att egnahemslåntagare på detta sätt avses skola kunna erhålla lättnad i sina förpliktelser enligt egnahemslåneavtalet synes emellertid ej böra utesluta, att, där låntagaren är innehavare av jordbrukslägenhet, det beredes honom samma möjlighet att komma i åtnjutande av ackords- eller stödlån, som föreslås skola tillkomma övriga mindre jordbrukare i landet. Vad stödlånen beträffar torde dock ett genomförande av nyssberörda förslag böra föranleda, att sådant lån icke beviljas för betalande av gäld hos egnahemslåneförmedlaren. I övrigt synes ej påkallat att upprätthålla någon skillnad i villkoren beträffande stödlån åt innehavare av jordbruksegnahem och stödlån åt andra jordbrukare.

Att beräkna det för den fortsatta låneverksamheten erforderliga anslagsbeloppet möter stora svårigheter. Centralnämnden har såsom nämnts ansett, att ett belopp av 10 miljoner kronor skulle kunna täcka det mest trängande behovet. I nuvarande statsfinansiella läge har jag icke ansett mig böra gå utöver vad centralnämnden föreslagit. Jag vill i detta sammanhang nämna, att jag har för avsikt föreslå en nedsättning av maximibeloppet för stödlån till 750 kronor. Härigenom beredes möjlighet för ett större antal jordbrukare att erhålla sådant lån, utan att dock syftet med stödåtgärden, som allenast berör den mindre jordbrukaren och blott avser att bringa hjälp i en överhängande nödsituation, förvanskas. Fördelningen av anslaget på de olika ändamålen torde liksom hittills böra ankomma på Kungl. Maj:t. Av anslaget torde, likaledes i överensstämmelse med vad nu sker, jämväl böra bestridas de med låneverksamheten förenade kostnaderna.

Beträffande grunderna för verksamhetens bedrivande synas de i kungörelsen den 30 juni 1932 intagna bestämmelserna böra tjäna som förebild. Förutom den olikhet, som orsakas därav, att maximibeloppet för stödlån nedsattes till 750 kronor, torde dock ytterligare vissa avvikelser böra göras från de nu gällande reglerna. Förslag härutinnan hava framförts såväl av jordbruksutredningen som, efter lånenämndernas hörande, av centralnämnden. Med ledning av vad sålunda förekommit har inom jordbruksdepartementet utarbetats ett *förslag till kungörelse om ackordslån och stödlån till jordbrukare*, vilket torde få såsom bilaga fogas vid detta protokoll. De nya bestämmelserna torde böra tillämpas jämväl i avseende å belopp, som vid kungörelsens ikraftträdande kan återstå odisponerat av det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

Jag övergår till en redogörelse för de särskilda bestämmelserna i sistberörda förslag, därvid jag kommer att paragraf för paragraf omnämna de avvikelser, som ansetts böra ske från gällande regler.

Förslaget till ny kungörelse.

1 §.

Enligt 1932 års kungörelse kan lån icke beviljas jordbrukare, som tillträtt den av honom brukade fastigheten senare än den 1 maj 1931, i annat fall än då före innehavaren avlidit och i anledning därav jordbruket övertagits av delägare i dödsboet eller av efterlevande make.

På sina håll har ifrågasatts, att denna bestämmelse måtte utgå eller mildras.

Centralnämnden har härutinnan anfört, att anledningen till ifrågavarande bestämmelse torde varit, att den, som efter kristidens inträdande genom köp förvärvat en fastighet eller avslutat arrendeavtal, merendels kunnat draga fördel av den nedgång i fastighetsvärden och arrenden samt priser å inventarier, som jordbrukskrisen medfört, och i varje fall haft anledning räkna med de förändrade förhållanden, krisen fört med sig. Om emellertid en son eller dotter efter förenämnda tidpunkt övertagit sina föräldrars fastighet samt föräldrarnas ekonomiska ställning vid avtalets ingående finge antagas hava varit sådan, att den berättigat till erhållande av lån, torde enligt centralnämndens mening anledning saknas att, därför att fastigheten tillträtts efter den 1 maj 1931, vägra sonen eller dottern lån, därest i övrigt förutsättningar för låns erhållande funnes. Centralnämnden har föreslagit, att undantag från den allmänna regeln måtte för sådant fall medgivas. Någon annan avvikelse från sagda regel har centralnämnden ansett sig icke böra tillstyrka.

På skäl, som framgår av vad centralnämnden anfört, finner även jag det riktigt, att jordbrukare, som tillträtt sin fastighet senare än den 1 maj 1931, som regel bör vara utesluten från erhållande av lån. Jag har däremot ej något att erinra mot, att bestämmelsen i fråga uppmjukas på sätt centralnämnden föreslagit. I överensstämmelse härmed har stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf avfattats. I övrigt äro föreskrifterna under denna paragraf lika lydande med de i 1 § av 1932 års kungörelse upptagna.

Departements-
chefen.

2 §.

Enligt vad centralnämnden anfört hava vissa *länennämnder* föreslagit, att stödlån borde få utlämnas icke blott för de ändamål, vartill stödlån enligt 1932 års kungörelse kunna beviljas, utan jämväl för utförande av reparationer å åbyggnader eller av andra liknande förbättringsarbeten å lägenheten. Häremot har *centralnämnden* för sin del invänt, bland annat, att det belopp, som i stödlån kunde erhållas, icke vore tillräckligt för arbeten av förevarande slag, även om jordbrukaren själv utförde en del av arbetet. För anskaffande av nödiga materialier skulle han bliva tvungen att sätta sig i ny skuld, och stödlånet skulle sålunda, i stället för

att befria från tryckande skulder, medverka till skuldbördans ökande. Centralnämnden har därför avstyrkt förslaget.

Departements-
chefen.

Centralnämndens mening har jag ansett mig böra biträda. Någon anledning att utöka de ändamål, för vilka lån må beviljas, synes ej finnas. Den av vissa lånenämnder föreslagna utökningen skulle falla utom ramen för syftet med ifrågavarande hjälpverksamhet. I anslutning till vad jag anfört i samband med tillkännagivandet av min avsikt att framlägga särskilt förslag till lindrande av egnahemslåntagarnas svårigheter torde i stället någon inskränkning av lånerätten böra ske i förhållande till vad nu gäller. Om, på sätt jag ämnar föreslå, möjlighet beredes egnahemslåntagare att erhålla anstånd med gäldande av ränta och amortering å egnahemslån, torde nämligen, såsom tidigare nämnts, därav böra följa, att icke stödlån utlämnas för betalande av sådan gäld. Vid avfattandet av förevarande paragraf har denna synpunkt beaktats. I övrigt är paragrafen till sitt innehåll överensstämmande med 2 § i 1932 års kungörelse.

3 §.

Beträffande förutsättningarna för erhållande av ackordslån har *jordbruksutredningen* ansett, att den avvikelsen borde vidtagas från vad härutinnan nu gällde, att möjlighet öppnades för dylikt låns erhållande även i fall, där jordbrukarens tillgångar medgäve en högre utdelning till fordringsägarna än med 60 procent av fordringsbeloppet. Härigenom skulle — förutom att möjligheten att få ackordsuppgörelse till stånd vidgades — enligt jordbruksutredningens förmenande även mildras den svaghet hos det nuvarande systemet, som låge däri, att jordbrukare, vilka icke vore tillräckligt insolventa för att få ackordsuppgörelse på grundval av en utdelning av 60 procent, ej kunde medgivas vare sig ackords- eller stödlån.

Även ett flertal *lånenämnder* hava uttalat, att utdelningsprocenten för närvarande vore för lågt bestämd. Å andra sidan har emellertid också den uppfattningen gjort sig gällande, att en utdelning av 60 procent vore för hög i den föreliggande situationen.

Centralnämnden har med anledning av vad som förekommit föreslagit en höjning av ackordsprocenten till 70. Nämnden har härvid framhållit, att ett korrektiv mot att borgenärerna genom ett ackord, högre än 60 procent, obehörigen gynnades, funnes i bestämmelsen, att de i ackordet deltagande borgenärerna icke finge genom ackordslånet erhålla, utöver vad med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder kunde anses belöpa å deras fordringar, mer än fem procent av fordringsbeloppet.

Departements-
chefen.

Såsom jordbruksutredningen erinrat torde vissa skäl tala för någon höjning av det procenttal, varmed utdelning i ackordet högst må medgi-

vas, om ackordslån skall kunna beviljas. Av vad lånenämnderna anfört synes framgå, att begränsningen till 60 procent i vissa fall hindrat att, på sätt varit önskvärt, vederbörande jordbrukare kunnat komma i åtnjutande av lån. Mot ackordsprocentens fastställande, i enlighet med centralnämndens förslag, till högst 70 procent, har jag ej något att erinra.

Med den avvikelse, som betingas av det nu anförda, överensstämma föreskrifterna i förevarande paragraf helt med bestämmelserna i 3 § av 1932 års kungörelse.

4 §.

Under förevarande paragraf hava föreskrifter rörande ackordslånets storlek upptagits.

Jordbruksutredningen har härutinnan, med hänsyn till jordbrukets behov av förbättrat stöd å området och den jämförelsevis ringa grad, vari ackordslån hittills tagits i anspråk, ansett lämpligt, att viss höjning vidtoges av det maximibelopp, varmed dylikt lån finge utgå. Även från en del *lånenämnders* sida hava förslag framkommit om sådana bestämmelser, att ackordslån kunde beviljas till högre belopp än vad för närvarande är fallet.

Centralnämnden har icke funnit anledning att föreslå någon avvikelse från nu gällande regler härutinnan.

För egen del har jag anslutit mig till centralnämndens uppfattning. Bestämmelserna under förevarande paragraf överensstämja således i allo med motsvarande stadganden i 1932 års kungörelse. Det torde visserligen få anses riktigt, att, om ifrågavarande statsbidrag skall lända till åsyftat gagn, bidraget icke får till sitt belopp alltför snävt begränsas. Å andra sidan synes det av naturliga skäl icke kunna ifrågakomma, att hjälpverksamheten utsträcker till att avse även de större jordbruken. Det förefaller mig, som skulle de nuvarande föreskrifterna vara ur dessa synpunkter i det stora hela väl avvägda.

*Departements-
chefen.*

5 §.

Ackordslån, som beviljas enligt 1932 års kungörelse skall, enligt stadgande i första stycket av 5 §, återbetalas med en femtedel om året med början år 1939. Enligt vad det sammansatta första lag- och jordbruksutskott, som vid 1932 års riksdag hade frågan om ackords- och stödlånen under behandling, i sitt i denna del av riksdagen godkända utlåtande (nr 10) uttalat, skall emellertid, för den händelse konjunkturerna för jordbruket icke vid nämnda tidpunkt visas hava förbättrats i märklig grad, tagas under omprövning i vad mån en lindring i de föreskrivna återbetalningsvillkoren bör äga rum.

En mot omförmälda stadgande i 1932 års kungörelse svarande föreskrift har influtit i första stycket av förslagens 5 §. Sakligt sett innebär denna

föreskrift, vilken föreslagits av centralnämnden, så tillvida en avvikelse från den regel, som gäller för återbetalning av ackordslån enligt 1932 års kungörelse, att tidpunkten för återbetalningsskyldighetens inträde icke fixeras till ett visst år utan göres beroende av tiden för lånets beviljande. Häremot synes intet vara att erinra. Jag förutsätter emellertid, att även beträffande de ackordslån, för vilka nu föreslagna bestämmelser bliva tillämpliga, frågan om återbetalning skall, då skyldighet härutinnan enligt förslaget inträder, kunna bliva föremål för omprövning i anslutning till de synpunkter, som av 1932 års riksdag godtagits.

Stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf är lika lydande med stadgandet i andra stycket av 5 § i 1932 års kungörelse.

6 §.

Bestämmelsen i första stycket, att stödlån må beviljas allenast där det synes sannolikt, att sökanden, om dylikt lån erhålles, skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk, överensstämmer med stadgandet i första stycket av 6 § i nu gällande kungörelse.

Enligt föreskrift i andra stycket av sistnämnda paragraf må den, som erhållit stödlån enligt för egnahemslåntagare utfärdade särskilda bestämmelser, ej beviljas stödlån enligt sagda kungörelse. Den tanke, som sålunda kommit till uttryck, har ansetts böra beaktas jämväl vid beviljande av stödlån enligt den föreslagna nya kungörelsen. Stadgande i detta hänseende har emellertid upptagits först under förslagets 7 §.

Den i andra stycket av förslagets 6 § införda bestämmelsen, att jordbrukare, som äger möjlighet att tillgodose sitt penningbehov genom in-teckning av sin fastighet inom dennas normala belåningsvärde, ej må beviljas stödlån, torde icke i sak innebära någon avvikelse från vad nu gäller, ehuru uttrycklig föreskrift härutinnan ej i 1932 års kungörelse är meddelad. Bestämmelsen i fråga har tillkommit efter förslag av Kopparbergs läns länenämnd, som uttalat, att många lånesökande varit av den felaktiga uppfattningen, att stödlån kunde påräknas även i fall, sådana som det nyss nämnda. Jämväl centralnämnden har ansett ett förtydligande i angiven riktning önskvärt, då därigenom säkerligen skulle undvikas ett stort antal ansökningar och besvärslagor, vilka, ehuru de författningsenligt ej kunde bifallas, dock vållade såväl centralnämnden som länenämnderna åtskilligt arbete.

7 §.

I sitt förenämnda utlåtande vid 1932 års riksdag förordade sammansatta första lag- och jordbruksutskottet, att det högsta lånebelopp, som i stödlån finge utgå, bestämdes till 750 kronor. I en vid utlåtandet fogad reservation uttalades däremot den uppfattningen, att visserligen högre belopp än 750 kronor i allmänhet ej borde utgå, men att i särskilda fall ett be-

lopp av högst 1,500 kronor borde kunna beviljas. Riksdagen biföll reservanternas förslag.

Jordbruksutredningen har nu anfört, att viss sänkning av maximibeloppet torde böra övervägas. För en sänkning exempelvis till 750 kronor talade enligt utredningens förmenande särskilt, att därigenom skulle givas möjlighet att med de för ifrågavarande verksamhet tillgängliga medlen bereda ett större antal behövande jordbrukare delaktighet i stödlånehjälpen.

Från *lånenämndernas sida* hava framförts förslag såväl om sänkning som om höjning av maximibeloppets storlek. Jämväl bibehållandet av nuvarande maximibelopp, 1,500 kronor, har från vissa håll påyrkats.

Centralnämnden har föreslagit sänkning av berörda belopp till 750 kronor. Nämnden har anfört, att enligt från lånenämnderna inkomna uppgifter hade av de genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 september 1932 fastställda lånebeloppen 17,193 lånesökande beviljats lån, därav 8,206 med belopp till och med 500 kronor, 6,944 med belopp av 501—750 kronor, 1,288 med belopp av 751—1,000 kronor samt 755 med belopp av 1,001—1,500 kronor. En sänkning av maximibeloppet till 750 kronor borde enligt centralnämndens mening kunna äga rum utan olägenhet. Enligt förarbetena till nu gällande kungörelse borde stödlånen allenast kunna komma den mindre jordbrukaren till godo. Ett lånebelopp av 750 kronor torde i de flesta fall vara tillräckligt för betalning av dennes mest överhängande gäld. Därtill komme, att det vore ett intresse av största vikt, att så många behövande som möjligt bereddades hjälp.

Centralnämnden har i förevarande sammanhang till behandling upptagit frågan, huruvida jordbrukare, som beviljats stödlån av de vid 1932 års riksdag anvisade medlen, borde utestängas från de stödlånemedel, som ytterligare kunde komma att beviljas. Nämnden har härutinnan anfört att, såsom framginge av redogörelsen för de belopp, med vilka stödlån beviljats, det övervägande antalet lån hållit sig under 750 kronor. Lån å 200 å 400 kronor vore ej sällsynta, beroende på att lånenämnderna velat lämna hjälp åt så många sökande som möjligt men de av Kungl. Maj:t fastställda beloppen icke varit tillräckliga för tilldelande av den summa, som varit önskvärd. Det erhållna stödlånet hade endast blivit en nödortftig hjälp för tillfället. Centralnämnden ansåge därför önskvärt, att stödlån kunde beviljas jordbrukare, som förut erhållit sådant lån, dock med den inskränkningen, att för samme sökande sammanlagda lånebeloppet icke finge överstiga det maximibelopp, som kunde komma att bestämmas.

Såsom framgår av vad jag tidigare anfört delar jag den uppfattningen, att stödlån icke bör få till en och samme jordbrukare utgå med högre belopp än 750 kronor. De skäl, centralnämnden åberopat till stöd för en dylik begränsning av lånebeloppets storlek, synas mig övertygande.

*Departements-
chefen.*

I likhet med centralnämnden anser jag också, att lånesökande, som uppburet stödlån enligt 1932 års kungörelse, icke bör vara utesluten från möjlighet att erhålla sådant lån jämväl från det nya anslag, som kan komma att anvisas, i vidare mån än att summan av de erhållna stödlånebeloppen icke bör få överstiga 750 kronor. Vad nu sagts torde — i nära anslutning till vad som gäller enligt stadgandet i andra stycket av 6 § i sagda kungörelse — böra äga motsvarande tillämpning för det fall, att stödlån beviljats enligt de för egnahemslantagare utfärdade särskilda bestämmelserna.

I anslutning till vad jag nu anfört hava bestämmelserna under förevarande paragraf avfattats.

8 §.

Bestämmelsen i första stycket, att stödlån skall återbetalas med en sjundedel årligen med början fjärde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats, torde i sak endast undantagsvis komma att innebära någon avvikelse från motsvarande regel beträffande de stödlån, som beviljas enligt 1932 års kungörelse, enligt vilken återbetalningen skall ske med en sjundedel årligen med början år 1936. Bestämmelsen har tillkommit efter förslag av centralnämnden. I anslutning till vad jag beträffande ackordslånen uttalat och i överensstämmelse med den ståndpunkt, som intagits i förenämnda, av 1932 års riksdag härutinnan godkända utskottsutlåtande, utgår jag från, att därest konjunkturerna för jordbruket icke i märklig grad förbättrats, då återbetalningsskyldighet med avseende å de nya stödlånen författningen enligt inträder, statsmakterna skola taga under övervägande i vad mån lindring i återbetalningsvillkoren bör medgivas.

Vidkommande frågan om återbetalning av stödlån genom utförande av förbättringsarbete å låntagarens fastighet, vilken fråga regleras genom bestämmelserna i andra stycket av förevarande paragraf, hava olika önskemål förekommit. *Jordbruksutredningen* har ansett erforderligt, att närmare föreskrifter lämnades rörande disponeringen av stödlån för å ena sidan arbetskostnader och å andra sidan redskaps- och materialkostnader. Spörsmålet, i vad mån sistnämnda slag av kostnader finge medräknas bland de kostnader för förbättringsarbete, vilka gottskreves låntagaren såsom återbetalning av uppburet stödlån, har jämväl berörts av flera *länämnder*. I allmänhet har härvid ansetts, att nu gällande bestämmelser icke medgäve erforderlig frihet att, då förbättringsarbete utfördes, tillgodoräkna låntagaren även andra med arbetet förbundna kostnader än själva arbetskostnaden. Ändring härutinnan har framhållits såsom önskvärd. Vissa länämnder hava vidare föreslagit, att frågan om förbättringsarbete ej borde sammankopplas med stödlånets beviljande, utan att låntagaren borde hava möjlighet att, sedan lånet utanord-

nats, göra framställning om dess gäldande genom utförande av sådant arbete. Det har också ifrågasatts, att i låneansökningen skulle behöva angivas allenast, huruvida och till vilket belopp lånet avsåges skola gäldas genom förbättringsarbete, samt att närmare förslag å det arbete, som skulle komma till utförande, skulle kunna insändas sedan lånets storlek bestämts och medlen utbetalats.

Centralnämnden har, beträffande först frågan i vilken utsträckning utgift för redskap och materialier finge tillgodoräknas låntagare vid återbetalning medelst förbättringsarbete, anført, att nämnden i cirkulärskrivelse till lånenämnderna den 27 augusti 1932 framhållit, att åtskilliga av de förbättringsarbeten, vilka avsåges i 1932 års kungörelse, vore av den beskaffenhet, att någon materialkostnad vid desamma ej uppkomme. Dylika arbeten hade centralnämnden ansett böra i första hand ifrågakomma, då det gällde att avgöra, med vilka förbättringsarbeten ett lån kunde få gäldas. Vad anginge förbättringsarbeten, vilkas utförande nödvändiggjorde utgifter för materialier, hade centralnämnden i berörda cirkulärskrivelse under återopande av förarbetena till kungörelsen uttalat den uppfattningen, att, förutom arbetskostnaden, en utgift för redskap och materialier av högst 50 kronor finge tillgodoräknas låntagare vid lånets återbetalning, men att i vissa undantagsfall hinder ej borde föreligga för godkännande av sådana förbättringsarbeten, som krävde redskap och materialier för mer än 50 kronor, såvida lånesökanden kunde anskaffa sådana på kredit och det ej kunde befaras, att sökanden, då likvid skulle erläggas, kunde råka i ekonomiskt trångmål. Den uppfattning, som, på sätt nu nämnts, kommit till uttryck, funne centralnämnden allttjämt i hudsak riktig. Centralnämnden ansåge dock, att ett något högre belopp för redskap och materialier än vad i cirkulärskrivelsen angivits borde få tillgodoräknas vederbörande. Centralnämnden föresloge i sådant hänseende ett belopp av högst 100 kronor. — Vidkommande frågan om ordningen och tidpunkten för kostnadsberäkningars och planers ingivande vid förbättringsarbete ansåge centralnämnden, att ifrågavarande handlingar borde kunna ingivas till lånenämnden först sedan meddelande lämnats att lån blivit beviljat. Härigenom undvekes att den, som fått sin låneansökan avslagen, åsamkades utlägg för upprättande av dylika handlingar. Dock syntes det kravet böra uppställas, att redan i låneansökningen angåves, huruvida lånet avsåges skola återbetalas medelst utförande av förbättringsarbete, samt, i jakande fall, arten av detta arbete. Centralnämnden ansåge sig ej kunna tillstyrka det förslag, som framkommit därom, att frågan, huruvida lån finge återbetalas genom förbättringsarbete, borde hänskjutas till tidpunkten efter lånets utanordnande.

Genom de i andra stycket av förevarande paragraf upptagna bestämmelserna anslutes till den princip, som kommit till uttryck i 1932 års kungörelse, att jordbrukare, som erhåller stödlån, skall under närmare

*Departementets
chefen.*

angivna förutsättningar kunna såsom betalning å lånet tillgodoräknas kostnaden för visst förbättringsarbete, som han efter lånets beviljande utför å fastigheten. Exemplifieringen av de förbättringsarbeten, som synas böra ifrågakomma, har skett helt i anslutning till motsvarande stadgande i sagda kungörelse. Tiden, inom vilken förbättringsarbete skall vara utfört, har liksom i berörda kungörelse bestämts till högst 3 år från lånets beviljande. Enligt nu gällande bestämmelser skall så stor del av lånet, som motsvarar kostnaden för arbetet, dock ej mer än 750 kronor, anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Härvid är att märka, att lånemaximum i 1932 års kungörelse är fastställt till 1,500 kronor. Då enligt förslaget högsta lånebelopp skall utgöra allenast 750 kronor, har lånet ansetts böra i sin helhet få gäldas på förevarande sätt.

I likhet med centralnämnden anser jag riktigt, att vid prövning i det särskilda fallet av vilket förbättringsarbete, som bör godtagas såsom betalning av sökt stödlån, sådant arbete bör givas företräde, som icke kräver utgifter för materialanskaffning. Måste låntagaren för arbetets utförande vidkännas kostnader för material eller redskap, förringas uppenbarligen nyttan av lånet. Emellertid torde kravet, att förbättringsarbetet bör kunna utföras utan direkta kostnader för låntagaren, ej kunna undantagslöst vidhållas. Kostnader, som nyss nämnts, torde stundom vara ofrånkomliga. Det synes därför skäligt att, på sätt från flera håll föreslagits och såsom tillämpats även då lån beviljats enligt 1932 års kungörelse, låntagare, som medgives betala lånet genom förbättringsarbete, får tillgodoräkna sig ej blott själva arbetskostnaden utan även kostnader för redskap och material intill visst lägre belopp. Det av centralnämnden föreslagna beloppet 100 kronor synes kunna godtagas såsom maximum. Givetvis bör, om lånet och värdet av förbättringsarbetet i dess helhet är ringa, det belopp, som gottskrives låntagaren för redskap och material, nedsättas i proportion därtill.

Att, såsom ifrågasatts, låta låntagaren först sedan stödlånet blivit till honom utbetalt, avgöra, huruvida han önskar gälda detsamma genom förbättringsarbete, finner jag i likhet med centralnämnden icke lämpligt. Däremot har jag ej något att erinra mot ett sådant tillvägagångssätt som det av centralnämnden tillstyrkta eller att i låneansökningen uppgives allenast huruvida lånet avses skola gäldas genom förbättringsarbete samt, där så är fallet, arten av detta arbete, varemot plan och kostnadsberäkning för arbetets utförande icke ingives förrän efter det lånet blivit beviljat. Sedan lånet beviljats, böra medlen snarast utanordnas. Något avgörande skäl för att, på sätt tillämpats enligt 1932 års kungörelse, låta med utbetalningen av beviljat lån anstå, till dess förbättringsarbetets omfattning och därmed sammanhängande frågor slutligen avgjorts av länenämnden, synes mig ej förefinnas. Det är av vikt, att hjälpen kom-

mer de behövande till godo utan onödigt dröjsmål. Jag återkommer till detta spörsmål vid behandlingen av 15 §.

Det måste vid fastställandet av det förbättringsarbete, som skall utgöra betalning för stödlån, iakttagas, att arbete icke föreskrives i större omfattning än som motsvarar det beviljade lånet. Det lär hava förekommit, att vissa nämnder som betalning fastslagit arbete till omfattning, som avsett sökt belopp och ej beviljat. Där så skett, synes rättelse böra ske.

Det i tredje stycket av förevarande paragraf införda stadgandet, enligt vilket ränta å stödlån som regel ej skall erläggas, överensstämmer med motsvarande bestämmelse i 1932 års kungörelse.

9 §.

Under denna paragraf hava huvudgrunderna för ackords- och stödlåneverksamhetens organisation angivits. Den fortsatta verksamheten avses skola, liksom den hittills bedrivna, handhavas dels av centralnämnden såsom centralt organ för riket i dess helhet, dels ock av länenämnderna, en nämnd för varje hushållningssällskaps verksamhetsområde.

Under varje länenämnd finnas för närvarande, på sätt förut anförts, ute i orterna låneombud, utsedda av vederbörande länenämnd, med uppgift att biträda länenämnden samt verka för låneverksamhetens ändamålsenliga bedrivande ävensom att tillhandagå allmänheten med råd och hjälp. Bestämmelser angående låneombuden äro av Kungl. Maj:t meddelade i den för centralnämnden och länenämnderna utfärdade instruktionen.

Den hittillsvarande organisationen har från jordbruksutredningens sida föranlett vissa erinringar. *Jordbruksutredningen* har sålunda anförts, att en förstärkning av den lokala ombudsorganisationen borde vidtagas i syfte att bereda särskilt ackordslånebehövande förbättrade möjligheter att erhålla råd, anvisningar och hjälp vid ackords och låns ordnande. En dylik förstärkning har syntts jordbruksutredningen kunna genomföras genom tillsättande av särskilda ackordslåneombud med speciella kvalifikationer för de med ifrågavarande låneverksamhet förenade arbetsuppgifterna. Beträffande stödlåneverksamheten har jordbruksutredningen framhållit, att det vore av vikt, att enhetliga grunder så långt möjligt tillämpades vid behandlingen av hithörande ärenden. Särskilt syftades härvid på dessas förberedande lokala handläggning. För sådant ändamål syntes bland annat angeläget, att centralnämnden fäste sin uppmärksamhet på förevarande behov samt exempelvis genom inspektion, överläggningar med och anvisningar till länenämnderna m. m. verkade för dess tillgodoseende.

Även *centralnämnden* har framhållit nödvändigheten av, att ackordslåneverksamheten handhades av fullt kompetenta personer. Särskilda ackordslåneombud borde, också enligt centralnämndens mening, utses, vilka ombud kunde lämna effektiv hjälp ej blott i fråga om låneansökningar-

nas uppsättande utan även vid ackordets förberedande och genomförande. Centralnämnden har uppgivit, att redan nu sådana ombud vore utsedda inom fyra lånenämnder. För att ombud med erforderlig kompetens skulle kunna erhållas samt med hänsyn till önskvärdheten av största möjliga enhetlighet vid låneärendenas handläggning torde, anför centralnämnden, ackordslåneombudens verksamhetsområden böra göras väsentligt större än vad beträffande verksamhetsområde för låneombud nu vore fallet. Lämpligt syntes vara, att förstnämnda områden åtminstone i största delen av landet sammanföle med tingslagen eller domsagornas jurisdiktionsområden. Ifrågasätts kunde vidare, huruvida icke lånenämndernas beslut om utseende av ackordslåneombud borde underställas centralnämnden för godkännande. Det vore enligt centralnämndens åsikt uppenbart, att en anordning efter dessa linjer komme att medföra ökade kostnader. Centralnämnden ansåge emellertid vikten av att erhålla skickliga ackordslåneombud vara så stor, att kostnadsfrågan icke borde vara avgörande. — Vad angår den hittills bedrivna stödlåneverksamheten har centralnämnden med anledning av jordbruksutredningens erinringar härutinnan anført, att förhållandet mellan sökta och tillstyrkta lån visserligen växlade rätt avsevärt i olika län. Detta berodde emellertid enligt centralnämndens mening icke på bristfälligheter i den lokala organisationen utan därpå, att lånenämnderna hade att bedöma, huruvida en sökande kommit i ekonomiska svårigheter på grund av rådande jordbrukskris, huruvida han vore i trängande behov av ekonomiskt bistånd, huruvida han kunde antagas hava själv gjort vad på honom ankommit för övervinnande av svårigheterna samt huruvida han vore förtjänt av bistånd. Att de 26 lånenämnderna vid denna subjektiva prövning möjligen förfarit mer eller mindre strängt torde nog hava varit fallet, men det låge i sakens natur, att en viss ojämnhet i bedömandet svårligen kunnat undvikas. Centralnämnden hade redan från början genom utsändande av blanketter av olika slag, av ett flertal tryckta promemorior rörande låneverksamheten, av cirkulärskrivelser i skilda frågor samt genom förhandlingar per post och telefon ävensom vid personliga besök hos centralnämnden lämnat lånenämnderna vägledning och råd i en mångfald olika frågor.

*Departementets-
chefen.*

Det sätt, varpå ifrågavarande hjälpverksamhet organiseras, är uppenbarligen för verksamhetens resultat av den allra största betydelse. Lånerörelsens lokala handhavande är härvidlag måhända av särskild vikt. Att den hittills bedrivna verksamheten kunnat i vissa hänseenden lämna rum för anmärkningar synes naturligt i anseende till framför allt dels den grannliga arten av de ärenden, varmed vederbörande hava att taga befattning, dels ock att organisationen varit ny och oprövad. I stort sett torde apparaten dock kunna anses hava fungerat tillfredsställande. Den erfarenhet, de låneförmedlande organen vunnit under den nu gångna tiden, blir för dem givetvis av värde vid ett fortsatt handhavande av rö-

relsen. Att tillskapa någon helt ny organisation har ej heller ansetts vara sig påkallat eller önskligt. Vad jordbruksutredningen och centralnämnden anfört synes emellertid böra föranleda, att i fråga om ortsombuden vissa ändringar vidtagas i anslutning till härutinnan framförda förslag, eller således att särskilda ombud för ackordslåneärenden och särskilda ombud för stödlåneärenden utses. Beträffande ackordslåneombuden vill jag uttala lämpligheten av att till dylika ombud ej utses personer, som pläga vara utredningsmän i konkurser. Då gällande bestämmelser om låneombud hava sin plats i instruktionen för centralnämnden och lånenämnderna, erfordrar genomförandet av berörda förslag ej särskild föreskrift i lånekungörelsen utan allenast ändring i sagda instruktion.

10 §.

I 10 § av 1932 års kungörelse är föreskrivet, att ansökan om stödlån borde ingivas till vederbörande lånenämnd före den 1 september 1932. Anledningen till att viss tid, inom vilken ansökan om stödlån borde ske, sålunda bestämts, torde hava varit, att en rättvis fördelning av de för lånen tillgängliga medlen därigenom underlättades. Beträffande ackordslånen har någon motsvarande tidsbegränsning ej skett, vilket torde sammanhänga därmed, att då vidlyftiga och långvariga förhandlingar ofta erfordras, innan ansökan om sådant lån blir färdig att ingivas, en fixering av ansökningstiden skulle gentemot vissa hjälpbehövande innebära en orättvisa.

Då det torde vara angeläget, att den nu föreslagna ytterligare hjälpen kommer jordbrukarna till godo så snart som möjligt, har under förevarande paragraf i förslaget stadgats, att ansökan om stödlån bör ingivas före den 15 juni 1933. Därvid har jag beräknat, att ärendets behandling, med hänsyn till att propositionen i år avlåtes väsentligt tidigare under riksdagen än vad fallet var i fjol, skall medgiva utfärdande av kungörelse i ämnet redan under innevarande vår. I övrigt förete de under förevarande paragraf intagna bestämmelserna ej någon avvikelse från motsvarande nu gällande föreskrifter. Då sålunda stadgas, att lånenämnd, innan lån beviljas, är skyldig att verkställa erforderlig utredning, torde emellertid böra erinras, att denna utredning i visst hänseende måste bliva av mera ingående beskaffenhet än vid prövningen av låneansökan enligt 1932 års kungörelse. Jag syftar härvid på det fall, att sökanden är egnahemslåntagare. Då möjligheten för dylik lånesökande att erhålla stödlån enligt 2 och 7 §§ i förslaget gjorts beroende av vissa med hans egenskap av egnahemslåntagare sammanhängande omständigheter, synes nödvändigt, att lånenämnden, innan ansökningen beviljas, inhämtar yttrande i ärendet från vederbörande egnahemsnämnd. Att under förevarande paragraf upptaga uttrycklig föreskrift härutinnan har jag ej funnit lämpligt. Emellertid torde framdeles böra tagas under övervägande, huruvida erinran om lånenämndens skyldighet i angivet hänseende bör inflyta i den för nämnderna utfärdade instruktionen.

11 §.

Motsvarande föreskrift återfinnes i 11 § av 1932 års kungörelse.

12 §.

De under denna paragraf upptagna bestämmelser överensstämma med vad härutinnan gäller enligt 1932 års kungörelse.

13 §.

Enligt 13 § i 1932 års kungörelse äger den, som ej av länenämnden beviljats lån till av honom äskat belopp och finner sig missgynnad i förhållande till annan lånesökande, draga frågan, i vad mån lån bör beviljas honom, under centralnämndens prövning. Hinder möter ej, att hos Kungl. Maj:t överklaga centralnämndens beslut.

Den besvärsmätt, som sålunda medgivits lånesökande, har, på sätt förut nämnts, i stor utsträckning använts; över 1,100 besvär hava inkommit till centralnämnden. Enligt vad *centralnämnden* uppgivit har emellertid formuleringen av berörda stadgande lockat en del lånesökande att anföra besvär, även då de bort inse, att de författningsenligt icke kunde tilldelas lån. I åtskilliga besvärslagor hade sålunda som skäl för klagomålen allenast angivits, att vederbörande funne sig missgynnad i förhållande till andra sökande, som beviljats lån. Centralnämnden har ansett, att möjlighet till besvär över länenämnds beslut även vid fortsatt låneverksamhet borde förefinnas, men föreslagit, att med hänsyn till nyss angivna förhållanden bestämmelserna borde givas en något annorlunda avfattning än enligt 1932 års kungörelse. Över beslut, som gällde ställande av säkerhet för lån, borde dock enligt centralnämndens åsikt besvär ej få föras. Centralnämnden har vidare föreslagit den avvikelser från vad nu gäller, att förbud stadgades mot överklagande hos Kungl. Maj:t över centralnämndens beslut. Något behov av en dylik klagorätt har i betraktande av ärendenas beskaffenhet syntes centralnämnden icke föreligga.

De synpunkter, centralnämnden framhållit, hava beaktats vid avfattandet av bestämmelserna i förevarande paragraf. I övrigt ansluta sig dessa till nu gällande föreskrifter.

14 §.

I 14 § av 1932 års kungörelse stadgas skyldighet för låntagare att utfärda skuldförbindelse samt att för lånet ställa den säkerhet, som länenämnden finner sig kunna godtaga.

Angående beskaffenheten av denna säkerhet har *centralnämnden* i en den 4 augusti 1932 dagtecknad promemoria till länenämnderna och läneombuden uttalat följande:

Såsom rimliga minimikrav på säkerhetens beskaffenhet syntes kunna uppställas

a) beträffande fastighetsinteckning, att den låge inom 85 procent av nu gällande taxeringsvärde (därest uppskattade värdet vore högre än 85 procent av taxeringsvärdet, borde dock inteckning liggande inom uppskattningsvärdet kunna godtagas);

b) beträffande inventarieinteckning, att densamma låge inom uppskattade värdet å inventarierna;

c) beträffande borgen, att borgensmännen åtminstone tillsammans ansåges goda för lånebeloppet (även borgen av endast en person, som ansåges vederhäftig för beloppet, torde kunna godtagas).

I fall där låntagaren icke kunde prestera säkerhet av ett av dessa slag, som syntes betryggande, men säkerhet av annat slag jämväl kunde lämnas, borde sådan krävas. Exempelvis kunde det understundom vara påkallat, att en svag fastighetsinteckning förstärktes med inventarieinteckning.

Om ej ens härigenom säkerhet, som fyllde omförmälda minimikrav och täckte lånebeloppet, kunde åstadkommas, finge emellertid icke lånet utan vidare avslås, såvitt dock någon säkerhet kunde lämnas. Men i sådant fall torde man hava anledning att med alldeles särskild noggrannhet pröva låntagarens personliga förutsättningar och huruvida sannolikhet verkligen föreläge för att han, om lånet beviljades, skulle kunna fortsätta sitt jordbruk och göra rätt för sig.

Slutligen kunde framhållas, att kraven på säkerhet borde vara något större i fråga om högre lånebelopp än i fråga om lån på obetydliga summor, samt att säkerhet skulle presteras jämväl för sådana stödlån, som helt skulle betalas genom förbättringsarbete.

Av ett flertal *lånenämnder* har framhållits, att lättnader i skyldigheten att ställa säkerhet borde beredas de lånesökande. På sina håll har det ansetts önskvärt, att en skötsam och duktig lantbrukare kunde beviljas lån också utan säkerhet.

Centralnämnden har i skrivelsen den 11 januari 1933 förklarat sig icke kunna biträda den mening, som sålunda kommit till uttryck. Emellertid har centralnämnden uppgivit, att den i något fall konstaterat, att kravet på en betryggande säkerhet varit väl stort. Att, exempelvis, då lånesökande presterat fullgod borgen, i stället eller kanske därutöver fordra fastighetsinteckning eller inventarieinteckning, vore ej av behovet påkallat. Det borde vid bedömande av säkerheten tillses, att lånesökande ej åsamkades onödiga utgifter. Inventarieinteckning borde avkrävas med urskillning med hänsyn till de ogynnsamma verkningar, denna säkerhetsform kunde få för vederbörandes kredit. Vidare syntes kravet på en betryggande säkerhet kunna i någon mån minskas, därest sökanden åtog sig att återbetala lånet medelst förbättringsarbete samt förutsättningar härför på grund av sökandens person och övriga förhållanden föreläge.

För egen del anser jag det visserligen icke obilligt, att den låntagande jordbrukaren, om och i den mån förmåga därtill finnes, ställer säkerhet för lånet. Äger låntagaren sålunda möjlighet att lämna fastighetsinteckning, som, ehuru liggande utom fastighetens normala belåningsvärde, dock icke kan anses helt värdelös, synes dylik säkerhet böra avfördras honom.

*Departements-
chefen.*

Bortsett från nu angivna fall torde emellertid skälig säkerhet endast undantagsvis stå att erhålla. Då lånet sökes, torde låntagaren hava till det yttersta prövat möjligheterna att annorledes uppbringa medel. Utsikterna att anskaffa vederhäftig borgen torde i den situation, låntagaren befinner sig, vara mycket små. Måhända är han i stånd att lämna den säkerhet, som inventarieinteckning innebär. Då emellertid en jordbrukare, som belånat sina inventarier, kan riskera att i fortsättningen icke bliva beviljad den kredit, vartill han ofta torde vara hänvisad vid inköp av utsäde, gödningsämnen och andra för jordbruksdriften nödvändiga varor, synes denna form av säkerhet merendels mindre lämplig. Det förefaller mig i betraktande av vad jag nu anfört mest tilltalande att icke uppställa någon ovillkorlig fordran på säkerhet. Finner lånenämnden, att ur de synpunkter, jag här framhållit, låntagaren skäligen kan avfordras säkerhet för lånet, hör så ske. I annat fall torde lånet kunna lämnas utan att säkerhet därför ställes. De bästa garantierna för lånets återbetalning torde dock vara att finna i låntagarens vilja att göra rätt för sig, hans skötsamhet och förmåga att driva ett jordbruk.

Den ståndpunkt, jag sålunda intager, har kommit till uttryck under förevarande paragraf.

15 §.

Utbetalningen av beviljat lån har avsetts skola, liksom för närvarande sker, verkställas genom länsstyrelsen. I anslutning till vad jag anfört vid 8 § torde, om stödlån skall gäldas genom förbättringsarbete, utbetalningen böra ske oberoende av att arbetets omfattning, tiden för dess utförande och dylikt ännu ej av lånenämnden slutligen fastställts. Skuldförbindelse jämte säkerhetshandlingar, om sådana skola av låntagaren lämnas, måste därför av lånenämnden tillställas länsstyrelsen, innan plan och kostnadsberäkningar för förbättringsarbetet färdigställts. Utbetalningen bör från länsstyrelsens sida verkställas med största möjliga skyndsamhet och utan onödig omgång samt utan avvaktande av framställning från dem, till vilka lån skola utbetalas. I sistberörda hänseende läser under den hittills bedrivna verksamheten understundom funnits fog för anmärkningar.

16—18 §§.

De under dessa paragrafer upptagna bestämmelser överensstämma med motsvarande föreskrifter i 1932 års kungörelse.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser, vilka finnas intagna i det vid detta protokoll fogade förslag till kungörelse, av ac-

kordslån och stödlån åt jordbrukare samt för bestridande av med låneverksamheten förenade kostnader för budgetåret 1933/1934 under nionde huvudtiteln och benämning »Ackordslån och stödlån åt jordbrukare» anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Bilaga.

Förslag
till
kungörelse om ackordslån och stödlån till jordbrukare.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Jordbrukare, som på grund av rådande jordbrukskris kommit i ekonomiska svårigheter och är i trängande behov av ekonomiskt bistånd, må, under förutsättning att han kan antagas hava själv gjort vad på honom skäligen ankommit för övertinnande av svårigheterna och i övrigt finnes förtjänt av bistånd, kunna, i den mån tillgängligt anslag det medger, erhålla lån av statsmedel enligt bestämmelserna i denna kungörelse.

Till jordbrukare, som tillträtt den av honom brukade fastigheten senare än den 1 maj 1931, må lån icke utlämnas i andra fall än då förre innehavaren avlidit och i anledning därav jordbruket övertagits av delägare i dödsboet eller av efterlevande make eller då barn genom köp eller arrendeavtal övertagit sina föräldrars fastighet och dessas ekonomiska ställning vid avtalets slutande får antagas hava varit sådan, att den enligt denna kungörelse skulle berättiga till erhållande av lån.

2 §.

Lån må beviljas dels för underlättande av genomförande av ackord (*ackordslån*), dels ock för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av för fastighetens fortsatta brukande oundgängligen nödiga levande eller döda inventarier (*stödlån*). För gäldande av ränta eller amortering å lån ur egnahemslånefonden må dock stödlån ej utgå.

Om ackordslån.

3 §.

Ackordslån må beviljas allenast där, å ena sidan, gäldenärens ställning på grund av krisen blivit så försämrad, att skulderna överstiga värdet av tillgångarna, och, å andra sidan, det med hänsyn till ackor-

dets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt synes sannolikt, att han efter ackordets genomförande skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk och därunder göra rätt för sig. Såsom grund för värderingen av gäldenärens tillgångar skall läggas saluvärdet, dock att fastighet ej må äsättas värde, som med mer än tjugo procent avviker från det under 1932 gällande taxeringsvärdet.

Med avseende å ackordet skola, såvitt särskilda omständigheter ej annat föranleda, följande villkor gälla:

1. gäldenärens skulder skola genom ackordet så nedbringas, att skuldsumman, om däri inräknas hälften av ackordslånet, icke överstiger tillgångarnas enligt vad nyss sagts beräknade värde;

2. ackordet skall omfatta jämväl fordran hos gäldenären, för vilken ställts säkerhet i form av pant eller inteckning, till den del säkerheten kan antagas ej förslå till fordringens gäldande;

3. i samband med ackordet skola betalas förfallen utskyld och arrendeavgift ävensom ränta å fordran, varom under 2. sägs, i den mån säkerheten beräknas förslå även till räntans gäldande, såvida icke borgenären medgiver, att räntan får innestå, samt utfäster sig att under två år från dagen för ackordslånets beviljande icke indriva fordringen;

4. ackordet må icke innebära nedsättning av tjänstehjorns och arbetares lönefordran till lägre belopp än dessa varit berättigade att utfå i händelse av konkurs;

5. de i ackordet deltagande borgenärerna må icke i ackordet erhålla mer än sjuttio procent av fordringsbeloppet.

4 §.

Ackordslån må ej överstiga ett belopp av fyrahundra kronor, ökat med tjugo procent av det för 1932 gällande taxeringsvärdet å den av gäldenären brukade fastigheten, och får icke i något fall utgå med högre belopp än femtusen kronor.

Vid bestämmande av lånebeloppets storlek skall i övrigt iakttagas, att de i ackordet deltagande borgenärerna icke genom ackordslånet erhålla, utöver vad med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder kan anses belöpa å deras fordringar, mer än fem procent av fordringsbeloppet.

5 §.

Ackordslån skall återbetalas med en femtedel om året med början sjunde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats.

Å ackordslån erlägges under de två första åren icke någon ränta. Därefter gäldas ränta efter fem procent om året å halva lånebeloppet och, sedan amorteringsskyldighet inträtt, å lånet i dess helhet. Hurusom i vissa fall skyldighet kan uppkomma att erlægga ränta utöver vad nu sagts, därom stadgas i 17 §.

Om stödlån.

6 §.

Stödlån må beviljas allenast där det synes sannolikt, att sökanden, om dylikt lån erhålles, skall kunna fortsätta att driva sitt jordbruk.

Jordbrukare, som äger möjlighet att tillgodose sitt penningbehov genom in-teckning i sin fastighet inom dennas normala belåningsvärde, må ej beviljas stödlån.

7 §.

Stödlån må ej överstiga ett belopp av sjuhundra-femtio kronor.

Den, som erhållit stödlån enligt kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 366) om ackordslån och stödlån till jordbrukare eller kungörelsen den 17 juni 1932 (nr 296) om stödlån till egnahemslåntagare, må ej beviljas stödlån enligt denna kungörelse till högre belopp än som motsvarar skillnaden mellan sjuhundra-femtio kronor och förut tilldelat belopp.

8 §.

Stödlån skall återbetalas med en sjundedel om året med början fjärde året efter utgången av det kalenderår, varunder lånet beviljats.

Där låntagare åtagit sig att enligt godkänd plan och kostnadsberäkning utföra förbättringsarbete å den av låntagaren brukade fastigheten, skall så stor del av lånet, som motsvarar beräknade kostnaden för arbetet anses gulden, då arbetet inom föreskriven tid vederbörligen utförts. Med förbättringsarbete förstås dränering eller annan dikning, nyodling, röjning, betesförbättring, byggnadsarbete, anläggning för gödselvård eller för ensilering, stenbrytning, åtgärder för skogskultur, vägarbete eller liknande. Vid beräkningen av kostnaden för arbetet må låntagaren för redskap och material tillgodoräknas ett belopp av högst etthundra kronor. Den tid, inom vilken förbättringsarbete skall vara utfört, må ej bestämmas längre än till dess tre år förflutit från lånets beviljande.

I den mån ej annat följer av stadgandet i 17 § skall å stödlån ej erläggas ränta.

Om förfarandet i låneärenden m. m.

9 §.

För behandling av frågor rörande ackordslån och stödlån skola finnas dels en för riket gemensam centralnämnd för ackords- och stödlåneärenden, dels ock för varje hushållningssällskaps verksamhetsområde en låne-nämnd.

Nämnderna utses av Kungl. Maj:t, som jämväl för dem utfärdar instruktion.

10 §.

Vill någon erhålla lån enligt denna kungörelse, skall han därom göra ansökan hos lånenämnden i orten; och äger nämnden efter erforderlig utredning att, i den mån av Kungl. Maj:t för ändamålet fastställda belopp därtill förslå, bevilja lån.

Ansökan om stödlån bör göras före den 15 juni 1933.

11 §.

Efter framställning av lånenämnd fastställer Kungl. Maj:t de belopp, inom vilka ackordslån och stödlån må av nämnden beviljas. Dylik framställning skall, ställd till Kungl. Maj:t, av lånenämnd, sedan förberedande granskning verkstälts av inkomna låneansökningar, insändas till centralnämnden, som har att så snart ske kan med eget utlåtande överlämna framställningen till Kungl. Maj:t.

Framställning, som avser fastställande av belopp för beviljande av stödlån, bör inkomma till centralnämnden senast den 1 juli 1933.

12 §.

Då lån beviljas, skall tillika föreskrift meddelas rörande lånets användning och sättet för dess utbetalande, därvid må stadgas att lånebeloppet helt eller delvis skall utbetalas till angiven borgenär. I förekommande fall må ock bestämmas viss tid, inom vilken lånet skall vara till fullo uttaget vid äventyr att rätten till utbekommande av ej lyft belopp skall vara förverkad.

Lånenämnds beslut rörande låneansökning skall ofördröjligen tillställas sökanden; och skall, där ej lån beviljats till äskat belopp, sökanden under rättas om vad han har att iakttaga, därest han enligt 13 § vill draga frågan under centralnämndens prövning.

13 §.

Är lånesökande missnöjd med lånenämnds beslut i ärendet, äger han draga frågan, utom vad angår ställande av säkerhet, varom i 14 § sägs, under centralnämndens prövning genom inlaga, vilken, ställd till centralnämnden, skall insändas till lånenämnden och dit inkomma sist å femtonde dagen från det beslutet meddelades; åliggande det lånenämnden att skyndsamt, jämte ansökningshandlingarna och eget yttrande, översända inlagan till centralnämnden.

Har låneansökning sålunda kommit under centralnämndens prövning, må centralnämnden, där det med hänsyn till omständigheterna finnes påkallat, vidtaga ändring i lånenämndens beslut, dock att lån ej må av centralnämnden beviljas i vidare mån än enligt 11 § för lånenämnden fastställda belopp eller medel, som Kungl. Maj:t eljest ställt till förfogande, därtill

förlå. Centralnämndens beslut i ärendet skall utan dröjsmål tillställas sökanden och, i avskrift, länenämnden.

Centralnämndens beslut må ej överklagas.

14 §.

När lån beviljats, skall låntagaren utfärda skuldförbindelse, däri angivas hans åtaganden i fråga om lånets användning och återbetalande jämte övriga lånevillkor. För lånet skall, om länenämnden finner så skäligen kunna påfordras, lämnas av nämnden godkänd säkerhet.

15 §.

Då lån av länenämnd beviljats till äskat belopp eller, där lån medgivits allenast till lägre belopp än sökanden begärt, frågan ej enligt 13 § dragits under centralnämndens prövning, skall länenämnden till länsstyrelsen översända dels ofördröjligen avskrift av beslutet jämte den av låntagaren utfärdade skuldförbindelsen med tillhörande säkerhetshandlingar dels ock, därest förbättringsarbete skall äga rum, så snart ske kan plan och kostnadsberäkning härför. Länsstyrelsen har att, sedan skuldförbindelse och, i förekommande fall, säkerhetshandlingar inkommit, utan anfordran ofördröjligen utbetala beviljat lånebelopp.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning, där av centralnämnden meddelat beslut, enligt vilket lånebelopp skall utbetalas, kommit länenämnden tillhanda.

16 §.

Förfallen ränta och amortering skall för varje kalenderår före årets utgång av låntagare inbetalas till länsstyrelsen.

Där lån skall helt eller delvis guldias genom utförande av förbättringsarbete, åligger det låntagaren att inom två månader efter den för arbetets avslutande bestämda tid till länsstyrelsen inkomma med skriftlig, på heder och samvete avgiven försäkran, att arbetet vederbörligen utförts. Försäkran skall vara till riktigheten bestyrkt av sakkunnig och trovärdig person, som länsstyrelsen godtager.

17 §.

Länsstyrelsen åligger övervaka, att låntagare fullgör sina skyldigheter i avseende å honom beviljat lån.

Länsstyrelsen äger uppsäga lån till omedelbar betalning, där det befinnes, att låntagaren använt lånebeloppet för annat ändamål än som avsetts, eller han visar försumlighet att erlægga föreskriven ränta eller amortering eller att utföra åtaget förbättringsarbete, så ock eljest när sådana förhållanden inträffat, att han med hänsyn till det med lånet avsedda syftet uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta lånet. Sker upp-

sägning av lånet enligt vad nu sagts, skall, ändå att ränta eljest ej skolat utgå, å lånet gäldas ränta efter fem procent om året från och med uppsägningsdagen.

18 §.

Finner länsstyrelsen, att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån bör äga rum, skall frågan därom underställas Kungl. Maj:t.

Denna kungörelse träder i kraft den 1933.